

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

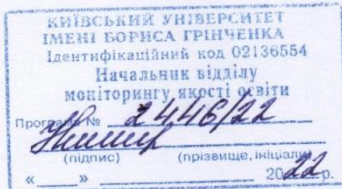
«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
(О. Б. Жильцов)
« 01 » _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Анатомія, фізіологія і патологія розвитку». Змістовий модуль «Клініка порушень психофізичного розвитку з основами генетики»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	першого (бакалаврського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.01.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	_____ (назва спеціалізації)

Київ – 2022

Розробники:

Дубовик Олена Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти;

Мартинчук Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Викладач:

Дубовик Олена Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол від 20.01. 2021 р. № 1

Завідувач кафедри _____ (О.В. Мартинчук)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)

(назва освітньої програми)

20.01. 2021 р.

Керівник освітньої програми _____ (О.В. Мартинчук)

(підпис)

Робочу програму перевірено

03.02. 2021 р.

Заступник директора _____ (Р.О. Павлюк)

(підпис)

Пролонговано:

на 2021 /2022 н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «01» 12 2021 р.

Протокол № 24

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.

Протокол № _____

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.

Протокол № _____

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.

Протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Змістовий модуль «Клініка порушень психофізичного розвитку з основами генетики»		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Курс	2	-
Семестр	4	-
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	-
Аудиторні	28	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	-
Форма семестрового контролю	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати у студентів знання і розуміння основних порушень психофізичного розвитку, внаслідок яких порушується нормальний хід загального розвитку, систему знань про закономірності та механізми спадковості людини, закономірності успадкування ознак.

Завдання:

– *формувати загальні компетентності:*

ЗК 5 Інформаційно-комунікаційна – Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел для розгляду професійних питань. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання корекційних і комунікативно-мовленнєвих задач в соціальній і професійній діяльності.

ЗК 9 Самоосвітню. Здатність навчатися та самонавчатися. Спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.

– *формувати фахові компетентності:*

ФК 7 Медико-біологічну. Володіння базовими знаннями про вікові анатомо-фізіологічні особливості людини в нормі та при порушеннях сенсорних і мовленнєвих систем; основні клінічні прояви порушень психофізичного розвитку; особливості вищої нервової діяльності та вищих психічних функцій осіб з порушеннями психофізичного розвитку; основні закономірності та механізми розвитку дитячих психічних хвороб.

ФК 15 Деонтологічну. (професійні цінності). Здатність діяти згідно з принципами деонтології, що не суперечать професійній діяльності фахівця зі спеціальної освіти; усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків власних впливів у сфері професійної діяльності

3. Результати навчання за дисципліною:

ПРН 1. Здатність продемонструвати базові знання щодо функціонування мовленнєворухових систем; розвитку головного мозку, локалізації мовленнєвих зон кори головного мозку; неврологічного забезпечення мовленнєвої діяльності, механізмів порушень; неврологічних основ патології мовлення.

ПРН 2. Здатність продемонструвати знання і розуміння основних закономірностей та механізмів розвитку дитячих психічних хвороб; основних принципів побудови клініко-психологічного та соціального прогнозу життєдіяльності хворих на психічні розлади.

ПРН 11. Здатність продемонструвати знання і розуміння анатоμο-фізіологічних та психофізіологічних основ мовлення; уміння визначити стан сформованості мовлення у різні вікові періоди розвитку дитячого організму; знання і розуміння етапів розвитку мовленнєвої діяльності людини.

ПРН 17. Здатність продемонструвати володіння державною та іноземною мовами, культуру спілкування, уміння вирішувати проблеми та приймати рішення у складних практичних ситуаціях, демонструючи лідерські якості та навички ефективної командної взаємодії.

ПРН 19. Здатність слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності, діяти соціально відповідально та з урахуванням прав і свобод осіб з інвалідністю, принципів деонтології, розуміти важливість відповідального ставлення до здоров'я.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль							
«Клініка порушень психофізичного розвитку з основами генетики»							
Змістовий модуль 1.							
Організм як єдине ціле. Генетичні механізми індивідуального розвитку							
Тема 1. Організм як єдине ціле. Характеристика організації структур організму.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 2. Фізичний розвиток дітей, його оцінка та семіотика порушень. Онтогенез як реалізація спадково детермінованої програми розвитку.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 3. Спадкові захворювання. Загальна характеристика моногенної патології. Принципи клінічної діагностики спадкової патології.	8	2	-	2	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	26	6	4	2	-	-	12
Змістовий модуль 2.							
Клініка інтелектуальних порушень. Органічні синдроми і розлади							
Тема 4. Клініка олігофреній і затримки психічного розвитку.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 5. Клініка дитячого церебрального параліча.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 6. Клініка розладів аутистичного спектра (РАС).	8	2	-	2	-	-	4
Тема 7. Мінімальна мозгова дисфункція. Неврози.	8	2	-	2	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	34	8	4	4	-	-	16

Усього за змістовий модуль «Клініка порушень психофізичного розвитку з основами генетики»	60	14	8	6	-	-	28
---	----	----	---	---	---	---	----

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Організм як єдине ціле. Генетичні механізми індивідуального розвитку

Тема 1. Організм як єдине ціле. Характеристика організації структур організму.

Онтогенез та його періодизація. Загальні закономірності росту і розвитку дитини. Характеристика основних етапів розвитку дитини. Захисні механізми організму, їх прояв на різних етапах онтогенезу (саморегуляція організму; гумуральні фактори імунного захисту; критичні періоди розвитку дитини). Здоров'я та його складники. Поняття про хворобу, періоди розвитку хвороби. Основні шляхи попередження захворювань.

Мета, завдання та застосування Міжнародної класифікації хвороб (МКХ). Погляд на дитину з погляду функціональних можливостей. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ): огляд, переваги, клінічна актуальність. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП): загальна характеристика.

Ключові слова: онтогенез, ембріогенез, бластогенез, ріст, розвиток, система захисту, резистенції, реактивність, здоров'я, критичні періоди розвитку, хвороба, симптом, синдром, міжнародна статистична класифікація хвороб та проблем, пов'язаних зі здоров'ям (МКХ), Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП).

*Рекомендована основна література [1, 2, 3]
Рекомендована додаткова література [17, 18]*

Тема 2. Фізичний розвиток дітей, його оцінка та семіотика порушень.

Онтогенез як реалізація спадково детермінованої програми розвитку.

Закономірності та сучасні тенденції фізичного розвитку дітей різного віку. Поняття про фізичний розвиток. Вплив факторів довкілля на фізичний розвиток. Соматометричні, соматоскопічні, фізіометричні показники комплексної оцінки фізичного розвитку. Визначення біологічного віку дитини. Тактика при виявленні відхилень у фізичному розвитку дитини. Семіотика порушень фізичного розвитку дітей. Біологічна акселерація розвитку дітей.

Ключові слова: біологічний вік, хронологічний вік, антропометричні показники, соматоскопія, соматометрія, фізіометрія, пропорції тіла, індекс маси тіла (ІМТ), акселерація.

Предмет і завдання генетики людини та медичної генетики. Організований рівень реалізації генетичної інформації. Генотип людини як цілісна система організму. Фенотип людини як сукупність видових та індивідуальних ознак і властивостей організму. Стабільність геному і фактори диференціальної активації генів у процесі індивідуального розвитку. Час дії гена Норма реакції генотипу. Закони Г. Менделя. Моногенне успадкування. Мутаційна мінливість людини. Форми мінливості. Соматичні мутації (генні, геномні, хромосомні аберації). Організація потоку біологічної інформації у клітині. Сучасний стан теорії гена. Реалізація генетичної інформації в клітині (експресія генів). Менделюючі ознаки людини. Хромосомна теорія спадковості (Т.Х. Морган та ін.) Генетика статі. Механізм генетичного вивчення статі.

Ключові слова: медична генетика, успадкування, мінливість, молекулярні механізми, геном, генотип, репарація ДНК, реплікація ДНК, поліплоїдія, алельні гени, неалельні гени, фенотип, мультифакторні хвороби, гібридологічний метод, аутосомно-

домінантний тип успадкування, домінантні гени, аутосомно-рецесивний тип, гаплоїдний набір, гетерозиготний стан, гомозиготний стан, кросингвер. ген, генотип, нуклеотид, біосинтез білків, редуплікації ДНК і РНК, репарація, експресія генів, процес трансляції, генетичний апарат.

*Рекомендована основна література [1, 2]
Рекомендована додаткова література [18, 19, 20]*

Тема 3. Спадкові захворювання. Загальна характеристика моногенної патології. Принципи клінічної діагностики спадкової патології.

Будова хромосом людини. Каріотип людини. Хромосомний аналіз людини. Мітотичний та мейотичний поділ клітин. Хромосомні хвороби, зумовлені порушенням кількості чи будови хромосом (синдром Патау – трисомія 13; синдром Едвардса – трисомія 18; синдром «котячого крику»; синдром Клайнфельтера; синдром Шершевського – Тернера; трисомія X; полісомія за Y-хромосоною; мікроцитогенетичні синдроми. Генні молекулярні хвороби (ферментопатії; хвороби обміну білків, амінокислот, вуглеводів, ліпідів, нуклеїнових кислот, мінеральних речовин, вітамінів, гормонів. Класифікація молекулярних порушень обміну речовин. Механізм виникнення. Хвороби зі спадковою схильністю.

Ключові слова: комбінативна мінливість, мутаційна мінливість, фенотипна мінливість, модифікація, спадковість, фенкопії, аномалії, мутації, соматичний мозаїцизм, генокопії, мутагени (фізичні, хімічні, біологічні), генетичний моніторинг, комутагени, антимутагени, специфічні ефекти, напівспецифічні ефекти, неспецифічні ефекти, синдром, симптом, хвороба, хромосомні аномалії, трисомія, полісомія, алкаптонурія, гомоцистинурія, фенілкетонурія, галазектоземія, цистинурія, гелікогенози, фруктоземія, муковісцидоз, гіпотиреоз, мультифакторні захворювання.

*Рекомендована основна література [1, 3]
Рекомендована додаткова література [7, 19, 20]*

Змістовий модуль 2.

Клініка інтелектуальних порушень. Органічні синдроми і розлади

Тема 4. Клініка олігофреній і затримки психічного розвитку.

Основні етапи вчення олігофренії. Етіологія і патогенез олігофреній. Класифікація олігофреній. Загальна симптоматологія олігофреній. Особливості ступенів олігофреній. Клінічні особливості чотирьох ступенів олігофреній (легкої помірної, глибокої, тяжкої). Клінічні форми олігофреній:

- хромосомні аномалії (синдром Дауна, Шершевського- Тернера, Клайнфельтера);
- ензимопатичні форми (фенілкетонурія, хвороба кленового сиропу, Н-хвороба, глюкоземія, фруктозурія, хвороба Тея-Сакса);
- спадкові дизонтогенії (мікроцефалія, синдром Морфана, синдром Крузона, синдром Аперта);
- обумовлені гемолітичної хворобою новонароджених;
- внаслідок внутрішніх інфекцій і інтоксикацій (токсоплазматична форма, рубеолярна форма, сифілітична форма);
- обумовлені асфіксією і пологовою травмою;
- атипові форми олігофреній (гідроцефалія, кретинізм, несправжня мікроцефалія).

Методи обстеження дітей. Питання корекції, комплексної реабілітації дітей та підлітків із олігофренією.

Клініка затримки психічного розвитку (ЗПР). Поняття ЗПР, етіологія, патогенез ЗПР, класифікація ЗПР, форми ЗПР. Атипові форми ЗПР.

Основні клінічні симптоми та синдроми у дітей з ЗПР. Обстеження дітей з ЗПР. Диференційна діагностика ЗПР з олігофренією. Динаміка і прогноз при різних формах ЗПР.

Ключові слова: олігофренія, асфіксія, порушення інтелекту, хромосомні аномалії, ензимопатичні форми, спадкові дизонтогенії, внутріутробні інфекції, інтоксикації.

Рекомендована основна література [2, 4]

Рекомендована додаткова література [7, 8, 16]

Тема 5. Клініка дитячого церебрального параліча.

Загальна характеристика ДЦП. Етіологія і патогенез ДЦП. Класифікація ДЦП. Основні форми ДЦП. Клінічна характеристика. Патологічні зміни нервової системи при різних формах ДЦП:

- патологічні зміни з боку нервової системи при різних формах ДЦП;
- особливості передмовленневого і мовленневого розвитку при різних формах ДЦП;
- особливості формування особистості при ДЦП;
- основні принципи і методи медико-психологічного обстеження дітей з ДЦП.

Особливості психопатологічних проявів у хворих з ДЦП. Проблеми психічного здоров'я дітей з ДЦП. Чотири групи психічних порушень при ДЦП. Синдроми, супутні до ДЦП. Диференційна діагностика ДЦП.

Ключові слова: дитячий церебральний параліч, судоми, паралічі, моноплегії, геміплегії, параплегії, тетраплегія, гіперкінези, гіперкінези, м'язова дистрофія, атрофія м'язів, атонічно-астетична форма.

Рекомендована основна література [1, 2, 4]

Рекомендована додаткова література [8, 12, 16]

Тема 6. Клініка розладів аутистичного спектра (РАС).

Етіологія, патогенез, діагностика, класифікація РАС. Аутистичні синдроми у дітей та підлітків. Діагностика аутизму. Психічний розвиток дітей з РАС. Основні симптоми і синдроми РАС. Диференційна діагностика РАС. Методи корекції аутизму. Сучасні підходи до цієї проблеми.

Ключові слова: розлади аутистичного спектра (РАС), аутизм, синдром Каннера, синдром Аспергера; аутизм, сурдомутизм.

Рекомендована основна література [2, 4]

Рекомендована додаткова література [5, 8]

Тема 7. Мінімальна мозкова дисфункція. Неврози.

Причини і наслідки мозкової дисфункції. Причини і наслідки міжпівкулевої дисфункції. Порушення мовлення при мозковій і міжпівкулевій дисфункції. Порушення письма при мозковій і міжпівкулевій дисфункції. Навчання і виховання дітей з порушеннями мозкової і міжпівкулевої дисфункції.

Механізм формування неврозів та способи компенсації. Дисгармонійний психічний розвиток. Характеристика невропатій. Типи неврастеній.

Ключові слова: астенічний стан, церебральна, соматогенна астенія, невротичні реакції, загальна депресія, психомоторне збудження, мутизм, сурдомутизм, енурез, логофобія, неврастенія, фобія.

Рекомендована основна література [2, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [2, 16, 22]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Σ	Модуль 1	Модуль 2
-------------------------	---	----------	----------

		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	1	1	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	1	10	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		-	76		93
Максимальна кількість балів: 169					
Розрахунок коефіцієнта: $k=169/100=1,69$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1.

Організм як єдине ціле. Генетичні механізми індивідуального розвитку

Тема 1. Організм як єдине ціле. Характеристика організації структур організму (4 год).

Завдання: опишіть загальну характеристику анатомо-фізіологічних особливостей органів і систем дитини у віковому аспекті (за класифікацією М. П. Гундобіна). Заповніть таблицю за наступною формою:

Системи організму	Періодизація дитячого віку							
Центральна та периферична нервова система								
Серцево-судинна система								
Дихальна система								
Система травлення								
Кісткова і м'язева система								

Форми подання: заповнена таблиця.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Вищий стандарт	Відповідає стандартам	Наближення до стандартів	Нижче стандартів
Актуальність наповнення	Уся інформація пов'язана з темою та полегшує її розуміння. Уся інформація має посилання на джерело.	Уся інформація пов'язана з темою, і більшість полегшує її розуміння. Уся інформація має посилання на джерело.	Уся інформація стосується теми. Більшість інформації має посилання на джерело.	Уся інформація не стосується теми АБО декілька фактів не містять посилання на джерело.
<i>Бали</i>	2	1,5	1	0
Структурні елементи	Усі структурні елементи чітко описані з усіма відповідними деталями.	Усі структурні елементи чітко описані з відповідними деталями.	Більшість структурні елементи чітко описані з відповідними деталями.	Структурні елементи не описані АБО більшість не має достатньої деталізації.
<i>Бали</i>	1,5	1	0,5	0

Дані	Професійний вигляд та точне представлення даних у таблицях та/або схемах. Дані маркуються та мають заголовки.	Точне представлення даних у таблицях та/або схемах. Дані маркуються та мають заголовки.	Точне подання даних у письмовій формі, але схеми та таблиці не представлені.	Дані не відображаються АБО є неточними.
<i>Бали</i>	1,5	1	0,5	0
Всього	5 балів			

Тема 2. Фізичний розвиток дітей, його оцінка та семіотика порушень. Онтогенез як реалізація спадково детермінованої програми розвитку (4 год).

Завдання: визначте поняття «середньостатистична норма розвитку» і її значення для роботи педагога і психолога; поняття «дитина з порушеннями психофізичного розвитку». Визначте, що таке «функціональна норма» і її значення для роботи в спеціальному освітньому просторі. Назвіть умови, що забезпечують нормальний психічний розвиток дитини. Що таке «фактор розвитку» і які фактори відхиленого розвитку ви знаєте?

Охарактеризуйте три основних напрямки дизонтогенеза: ретардація, асинхронія, дефіцитарність.

Опишіть загальні закономірності відхиленого розвитку та параметри дизонтогенезу; специфічні закономірності розвитку при різних дизонтогенезах.

Форми подання: письмова структурована відповідь.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Вищий стандарт (1 бала)	Відповідає стандартам (0,75)	Наближення до стандартів (0,5)	Нижче стандартів (0)
Визначення важливої інформації	Студент/ка називає всі головні аспекти статті, логічно їх ранжуючи.	Студент/ка називає всі основні аспекти статті.	Студент/ка називає деякі основні аспекти статті.	Студент/ка не може точно визначити основні аспекти статті.
Розкриття теми	Творчо розкрито тему та викладено основні моменти обраної теми.	Розкрито тему та викладено основні моменти.	В тезах викладено деякі моменти.	В тезах не розкрито тему.
Визначення фактів	Студент/ка точно знаходить усі факти у статті та дає чітке обґрунтування, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка точно знаходить основні факти та дає обґрунтоване пояснення, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка знаходить окремі факти і використовує слабке пояснення.	Студент/ка має труднощі з пошуку фактів у статті.
Узагальнення	Студент/ка коротко та лаконічно робить узагальнення з обраної теми.	Студент/ка використовує кілька речень, щоб точно описати, про що йдеться у статті.	Студент/ка точно резюмує більшу частину статті, але має певне непорозуміння.	Студент/ка має значні труднощі щодо узагальнення статті.
Граматика та орфографія	Автор не допускає помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 1-2 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 3-4 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить більше 4 помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.
Всього	5 балів			

Тема 3. Спадкові захворювання моногенної патології. Принципи клінічної діагностики спадкової патології. (4 год.).

Завдання: опишіть основні положення теорії гена; організацію потоку біологічної інформації у клітині (біологічна інформація, спадкова інформація); реалізацію генетичної інформації в клітині (експресія генів); етапи процесу експресії гена; регуляцію експресії генів; особливості експресії генів в еукаріотипів.

Складіть конспект загальних положень клітинної теорії (генетичний код, його основні принципи і властивості: універсальність, триплетність, специфічність, виродженість, колінеарність, односпрямованість, неперикривність). Опишіть методи

вивчення спадковості людини: генеалогічний, близнюковий, дерматогліфіки, пальмоскопії, біохімічний, популяційно-статистичний, цитогенетичний, гібридизації соматичних клітин.

Форми подання: письмова структурована відповідь.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Вищий стандарт (1 бала)	Відповідає стандартам (0,75)	Наближення до стандартів (0,5)	Ниже стандартів (0)
Визначення важливої інформації	Студент/ка називає всі головні аспекти статті, логічно їх ранжуючи.	Студент/ка називає всі основні аспекти статті.	Студент/ка називає деякі основні аспекти статті.	Студент/ка не може точно визначити основні аспекти статті.
Розкриття теми	Творчо розкрито тему та викладено основні моменти обраної теми.	Розкрито тему та викладено основні моменти.	В тезах викладено деякі моменти.	В тезах не розкрито тему.
Визначення фактів	Студент/ка точно знаходить усі факти у статті та дає чітке обґрунтування, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка точно знаходить основні факти та дає обґрунтоване пояснення, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка знаходить окремі факти і використовує слабке пояснення.	Студент/ка має труднощі з пошуку фактів у статті.
Узагальнення	Студент/ка коротко та лаконічно робить узагальнення з обраної теми.	Студент/ка використовує кілька речень, щоб точно описати, про що йдеться у статті.	Студент/ка точно резюмує більшу частину статті, але має певне непорозуміння.	Студент/ка має значні труднощі щодо узагальнення статті.
Граматика та орфографія	Автор не допускає помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 1-2 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 3-4 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить більше 4 помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.
Всього	5 балів			

Змістовий модуль 2.

Клініка інтелектуальних порушень. Органічні синдроми і розлади

Тема 4. Клініка олігофреній і затримки психічного розвитку (4 год).

Завдання: визначте поняття «порушення інтелекту», «слабоумство»; недиференційовані та диференційовані форми олігофренії, спадково зумовлені форми олігофренії. Складіть характеристику форм дементивних розладів. Опишіть атипичні недиференційовані форми олігофренії. Опрацюйте Міжнародну класифікація хвороб (МКХ 11-го перегляду) – F 00 — F 99 — Психічні розлади та розлади поведінки; F 70 — F 99 — Розумова відсталість.

Визначте поняття «затримка психічного розвитку». Опишіть причини і механізми слабо виражених відхилень, клініко-психолого-педагогічну характеристику дітей з затримкою психічного розвитку; характеристику форм затримки психічного розвитку, характеристику атипичних форм ЗПР; динаміку та прогноз при різних формах ЗПР.

Форма подання: письмова структурована відповідь.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Вищий стандарт (1 бала)	Відповідає стандартам (0,75)	Наближення до стандартів (0,5)	Ниже стандартів (0)
Визначення важливої інформації	Студент/ка називає всі головні аспекти статті, логічно їх ранжуючи.	Студент/ка називає всі основні аспекти статті.	Студент/ка називає деякі основні аспекти статті.	Студент/ка не може точно визначити основні аспекти статті.
Розкриття теми	Творчо розкрито тему та викладено основні моменти обраної теми.	Розкрито тему та викладено основні моменти.	В тезах викладено деякі моменти.	В тезах не розкрито тему.
Визначення фактів	Студент/ка точно знаходить усі факти у статті та дає чітке обґрунтування, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка точно знаходить основні факти та дає обґрунтоване пояснення, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка знаходить окремі факти і використовує слабке пояснення.	Студент/ка має труднощі з пошуку фактів у статті.

	обґрунтування, чому ці факти стосуються певного аспекта	чому ці факти стосуються певного аспекта	факти і використовує слабе пояснення.	
Узагальнення	Студент/ка коротко та лаконічно робить узагальнення з обраної теми.	Студент/ка використовує кілька речень, щоб точно описати, про що йдеться у статті.	Студент/ка точно резюмує більшу частину статті, але має певне непорозуміння.	Студент/ка має значні труднощі щодо узагальнення статті.
Граматика та орфографія	Автор не допускає помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 1-2 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 3-4 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить більше 4 помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.
Всього	5 балів			

Тема 5. Клініка дитячого церебрального параліча (4 год).

Завдання: проаналізувати та описати вікову динаміку рухових розладів при кожній клінічній формі ДЦП. Дати характеристику легкому, середньому та тяжкому ступеню порушення при різних клінічних формах ДЦП. Скласти таблицю за наступної формою:

Клінічна форма ДЦП	Рухові розлади	Розлади мовлення	Стан інтелекту
Спастична диплегія			
Подвійна геміплегія			
Гіперкінетична форма			
Геміпаретична форма			
Атоніко-астатична форма			

Форма подання: заповнена таблиця.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Вищий стандарт	Відповідає стандартам	Наближення до стандартів	Нижче стандартів
Актуальність наповнення	Уся інформація пов'язана з темою та полегшує її розуміння. Уся інформація має посилання на джерело.	Уся інформація пов'язана з темою, і більшість полегшує її розуміння. Уся інформація має посилання на джерело.	Уся інформація стосується теми. Більшість інформації має посилання на джерело.	Уся інформація не стосується теми АБО декілька фактів не містять посилання на джерело.
<i>Бали</i>	2	1,5	1	0
Структурні елементи	Усі структурні елементи чітко описані з усіма відповідними деталями.	Усі структурні елементи чітко описані з відповідними деталями.	Більшість структурні елементи чітко описані з відповідними деталями.	Структурні елементи не описані АБО більшість не має достатньої деталізації.
<i>Бали</i>	1,5	1	0,5	0
Дані	Професійний вигляд та точне представлення даних у таблицях та/або схемах. Дані маркуються та мають заголовки.	Точне представлення даних у таблицях та/або схемах. Дані маркуються та мають заголовки.	Точне подання даних у письмовій формі, але схеми та таблиці не представлені.	Дані не відображаються АБО є неточними.
<i>Бали</i>	1,5	1	0,5	0
Всього	5 балів			

Тема 6. Клініка розладів аутистичного спектра (4 год).

Завдання: опишіть класифікація РАС; аутистичні синдроми у дітей та підлітків; основні симптоми і синдроми РАС (найбільш характерні ознаки його прояву). Проведіть порівняльний опис аутизму: синдрому Л. Каннера, Х. Аспергера. Представте диференційну діагностику РАС. Опишіть симптоматику поведінкових розладів у дітей.

Форма подання: письмова структурована відповідь.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Вищий стандарт (1 бала)	Відповідає стандартам (0,75)	Наближення до стандартів	Нижче стандартів (0)
---------------------	-------------------------	------------------------------	--------------------------	----------------------

			(0,5)	
Визначення важливої інформації	Студент/ка називає всі головні аспекти статті, логічно їх ранжуючи.	Студент/ка називає всі основні аспекти статті.	Студент/ка називає деякі основні аспекти статті.	Студент/ка не може точно визначити основні аспекти статті.
Розкриття теми	Творчо розкрито тему та викладено основні моменти обраної теми.	Розкрито тему та викладено основні моменти.	В тезах викладено деякі моменти.	В тезах не розкрито тему.
Визначення фактів	Студент/ка точно знаходить усі факти у статті та дає чітке обґрунтування, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка точно знаходить основні факти та дає обґрунтоване пояснення, чому ці факти стосуються певного аспекта	Студент/ка знаходить окремі факти і використовує слабе пояснення.	Студент/ка має труднощі з пошуку фактів у статті.
Узагальнення	Студент/ка коротко та лаконічно робить узагальнення з обраної теми.	Студент/ка використовує кілька речень, щоб точно описати, про що йдеться у статті.	Студент/ка точно резюмує більшу частину статті, але має певне непорозуміння.	Студент/ка має значні труднощі щодо узагальнення статті.
Граматика та орфографія	Автор не допускає помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 1-2 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить 3-4 помилки в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.	Автор робить більше 4 помилок в граматиці чи правописі, які відволікають читача від змісту.
Всього	5 балів			

Тема 7. Мінімальна мозкова дисфункція. Неврози.(4 год).

Завдання: Опишіть порушення мовлення при мозковій і міжпівкулевій дисфункції; порушення письма при мозкової і міжпівкулевої дисфункції. Складіть порівняльну характеристику, невропатій, невротеній.

Форма подання: письмова структурована відповідь.

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання	Вищий стандарт	Відповідає стандартам	Наближення до стандартів	Нижче стандартів
Актуальність наповнення	Уся інформація пов'язана з темою та полегшує її розуміння. Уся інформація має посилання на джерело.	Уся інформація пов'язана з темою, і більшість полегшує її розуміння. Уся інформація має посилання на джерело.	Уся інформація стосується теми. Більшість інформації має посилання на джерело.	Уся інформація не стосується теми АБО декілька фактів не містять посилання на джерело.
<i>Бали</i>	2	1,5	1	0
Структурні елементи	Усі структурні елементи чітко описані з усіма відповідними деталями.	Усі структурні елементи чітко описані з відповідними деталями.	Більшість структурні елементи чітко описані з відповідними деталями.	Структурні елементи не описані АБО більшість не має достатньої деталізації.
<i>Бали</i>	1,5	1	0,5	0
Дані	Професійний вигляд та точне представлення даних у таблицях та/або схемах. Дані маркуються та мають заголовки.	Точне представлення даних у таблицях та/або схемах. Дані маркуються та мають заголовки.	Точне подання даних у письмовій формі, але схеми та таблиці не представлені.	Дані не відображаються АБО є неточними.
<i>Бали</i>	1,5	1	0,5	0
Всього	5 балів			

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
-------	------------------	---------------------	-----------------

МКР 1	Письмова форма; виконання аналітичного завдання	Здатність продемонструвати знання змісту модуля	20 бал
		Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів
МКР 2	Письмова форма; виконання аналітичного завдання	Здатність продемонструвати знання змісту модуля	20 балів
		Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів

6.4. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Залік.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Не передбачено навчальним планом.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни.

Навчально-методична карта змістового модуля «Клініка порушень психофізичного розвитку з основами генетики»

Разом: 60 год., лекції – 14 год., практичні заняття – 6 год., семінарські заняття – 8 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 28 год.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			
Назва модуля	Організм людини як біологічна система. Генетичні механізми індивідуального розвитку			Клініка порушень психофізичного розвитку. Органічні синдроми та розлади			
Кіл. балів за модуль	76 балів			93 бали			
Теми	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій	Організм як єдине ціле. Характеристика організації структур організму (1 б.)	Фізичний розвиток дітей, його оцінка та семіотика порушень. Онтогенез як реалізація спадково детермінованої програми розвитку (1 б.)	Спадкові захворювання. Загальна характеристика моногенної патології. Принципи клінічної діагностики спадкової патології (1 б.)	Клініка олігофрений і затримки психічного розвитку (1 б.)	Клініка дитячого церебрального параліча (1 б.)	Клініка розладів аутистичного спектра (РАС) (1 б.)	Мінімальна мозкова дисфункція. Неврози(1 б.)
Теми практ. та семінар. занять	Організм як єдине ціле. Характеристика організації структур організму (1 б.)	Фізичний розвиток дітей, його оцінка та семіотика порушень. Онтогенез як реалізація спадково детермінованої програми розвитку (1 б.)	Спадкові захворювання. Загальна характеристика моногенної патології. Принципи клінічної діагностики спадкової патології (1 б.)	Клініка олігофрений і затримки психічного розвитку (1 б.)	Клініка дитячого церебрального параліча (1 б.)	Клініка розладів аутистичного спектра (РАС) (1 б.)	Мінімальна мозкова дисфункція. Неврози і психопатії (1 б.)
Робота на практ. та семінар. зан.	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			

Всього : 169 бал. $K=169/100=1,69$

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Анатомія людини: підручник / І. Я Коцан, В. О. Гринчук, В. Х. Велемець [та ін.]. Луцьк : Волин. НУ імені Лесі Українки, 2010. 890 с.
2. Бережний В.В. Педіатрія: національний підручник / За ред. Бережного В.В. Т1. К,2013. 1040 с.
3. Гречаніна О.Я. Медична генетика / О.Я.Гречаніна, Р.В.Богатирьова, О.П.Волосовець. Київ: Медицина. 2007. 534с.
4. Гуровец Г. В. Психопатология детского возраста: Учебное пособие / Г. В. Гуровец. М.: Владос, 2008. 360 с.
5. Мамайчук И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. СПб.: Речь, 2003. 400 с.

Додаткова:

1. Астапов В. М., Микадзе Ю. В. Психология детей с нарушениями и отклонениями психического развития. СПб.: Питер, 2008. 384 с.
2. Боскис Р. М., Левина Р.Е. Основы компенсации дефектов у аномальных детей. *Психология аномального развития ребенка: хрестоматия*. Т. 1. М.: Высш. шк.; Изд-во МГУ, 2002. С. 465 – 487.
3. Выготский Л. С. Основы дефектологии. К., 2006. 196 с.
4. Краткая медицинская энциклопедия / Гл. ред. Б.В. Петровский. 2-е изд. М.: Сов. энцикл, 1989. 510 с.
5. Кобильченко В. Омельченко І. Спеціальна психологія. Київ: Академія. 2020. 224с.
6. Майданник В.Г., Бурлай В.Г., Гнатейко О.З., Дука К.Д., Нечитайло Ю.М., Хайтович М.В. Пропедевтична педіатрія. Вінниця: Нова книга, 2012. 880 с.
7. Медична біологія: навч. посібник до практичних занять для студентів І курсу / Ю.І.Бажора, Н.М.Гламаздіна, М.М.Чеснокова, В.В.Ніколаєвський. Одеса: Одес.держ.мед.ун-т, 2006. 352 с. Мова англ.
8. Медична генетика: навчально-методичний посібник для студентів ВНЗ / В.Е.Маркевич, М.П.Загородній, І.Е.Зайцев, А.М.Лобода, І.В.Тарасова. Суми: Сумський державний університет, 2011. 363 с.
9. MIM (Mendelian Inheritance in Man.V/A/McKusick) (адреса в Інтернеті <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/omim>) Менделювальна спадковість людини (в інтернет – версії OMIM).
10. Пішак В.П., Захарчук О.І. Навчальний посібник з медичної біології, паразитології та генетики. Практикум. Чернівці: Медакадемія, 2004. 579 с.; іл.
11. Сорокман Т.В., Пішак В.П., Ластівка І.В. та ін. Клінічна генетика. Чернівці: Медуніверситет, 2006. 449 с.
12. Основи медичної генетики / В. П. Пішак, І. Ф. Мещішен, О. В. Пішак, В. Ф. Мислицький. Чернівці: Мед. Академія 2000. 248 с.
13. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл. О. В. Мартинчук, І. М. Маруненко, К. В. Луцько та ін. Київ, ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. 364 с.

14. Спеціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник / За редак. акад. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма матер, 2003. 436 с.
15. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму: Монографія. К.: Видавництво "Фенікс", 2010.с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/9001/1/monografiya%20NEW1.pdf>
16. Томіч Л.М. Клінічні основи РВД, ЗПР, ДЦП, РДА (вид. II, доп.): [навч. посіб. (за вимогами кредитно - модульної системи організації навч. процесу) для студ. вищ. навч. закл.] / Л.М. Томіч. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2010. 320 с.
17. Хитрюк В. В. Основы обучения и воспитания детей с особенностями психофизического развития [Текст]: практикум для студентов учреждений высш. образования. Барановичи: РИО БарГУ, 2011. 223 с.
18. Хольц Р. Помощь детям с церебральным параличом. Изд. 2-е, стер. / Ренате Хольц. Пер. с нем. А.Н. Неговориной; Под ред. и с предисловием Е.В. Клочковой. М.: Теревинф, 2007. 336с.
19. Финни Н.Р. Ребенок с церебральным параличом: помощь, уход, развитие: кн. Для родителей / Нэнси Р. Финни; под ред. Е.Ф. Клочковой; перю с англ. Ю.В. Липес, А.В. Снеговой. 4е изд. М.: Теревинф, 2014. 336с. (Серия «Обый ребенок»)
20. Чеботарьова О. В., Коваль Л. В., Данілавічюте Е. А. Дитина із церебральним паралічем. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с. (Інклюзивне навчання)

9. Додаткові ресурси (за наявності):

1. 3D та відео анатомії людини. Режим доступу: <https://ua.mozaweb.com/>
2. Огляд спадкових захворювань. Режим доступу: <http://www.geneclinics.org/>
3. Питання з курсу медичної генетики та відповіді на них. Режим доступу: <http://medgen.genetics.utah.edu->
4. Про затвердження перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків : наказ Міністерства охорони здоров'я від 23.05.2018р. № 981. URL: <https://medprosvita.com.ua/nakaz-moz-ukrayini-vid-23-05-2018-981-pro-zatverdzhennya/>